

آبونه شرائطی

داخلی، خارجی، هریر ایچون
سنه لکی (۲۵۰)، آلتی آیانی

(۱۳۰) غروشدر .

لسخه سی ۱۰ غروش،

سنه لکی ۵۲ لسخه در

اداره خانه

باب عالی جاده سنده دایرة مخصوصه

اخطارات

آبونه بدلی پیشیندر

مسله موافق آثار مع المنونیه

قبول اولنور. درج ایدلمین

یازیر اجاده اولونغاز

کتابخانه

۱۳۳۰

دینی، فلسفی، علمی، ادبی هفتلق مجموعه اسلامیه در

باش محرر صاحب و مدیر مشغول

اشرف ارباب

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم محمد عاکف

اخطارات

ادرس تبدیلنده آریجه بش

غروش کوندرملیدر

مکتوبلرک امضالری واضح

واوقوناملل اولسی و آبونه سره

نوسروسی محتوی بولنسی لازمدر

ممالک اجنبیه ایچون آبونه

اولانلرک آدزسلیرینک فراتمز

جده پازلسی رجا اولنور.

پاره کوندرلدیکی زمان نه یه دایر

اولدیننک واضحاً بیلدیرلسی

رجا اولنور.

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

دینی مجدد دل

یاخود

«تور کینک نجات و اعتلا یولاری» زنده بر رہبر

«اسلامیتک عالی اساسلری نه بولده تخریب ایدیلدی، اسلام مجدد لرندن موسی افندی بانیکز، نه کوزل ایضاح ایدیور: «شارع کریم سیدالوجود (ص.ع) ک واسطه سینه انسانلر تمیم قیلنمش اولان اسلامیت، کوزل شریعت علمیه ایدی. یعنی حیات انسانیه یی اصلاح، هیئت اجتماعیه حاللری تزیین بولنده عمل، اسلامیتک اک مهم مقصدی ایدی. بوکا کوره قرآن کریم هیئت اجتماعیه اساسلری ناسل بیوک اهنالیه بیان ایتمش ایسه مدنی معامله لک اوفاق جزئیاتلری ده او قدر بیوک اهنالیه بیان ایتمشدر. اجتماعک اصول کلیه لرینی اوفاق جزئیاتلری عدالت، منفعت، مصلحت اساسلری اوزرینه بنا ایدیلور. عمل، اسلامیتک اک مهم مقصد ایدی. مدنیتدن، صلاحدن اک بامید بویوت عالی، اسلام روحیه بر قاج سنه تریه قیلدقدن صوک، اک اول اوز حاللری اصلاحلری، صوکره دیگر دولتری اوزلریه قیسه بر مدته تسخیرلری بزم دعوائیه کوزل شاهد اوله بیلسه کرک. صلاح، عمل دوام ایتمش مدته اسلامیتک قوتی ما آرتدی. او وقت عالم مدنیتک بیوک ریاست، اسلامیت الله ایدی. اکرده اسلامیتی عملدن آیرمش بر بنیه او وقت، اسلامیت عالنده ظاهر اولسه ایدی اسلامیتک قوتی، ریاستی آرتاردی، شور بویونیک خریطه سی ده تمام باشقه بر رنگده اولوردی.» [ص ۳۲، ۳۳]

موسی بیکیف افندیکنک، اسلامیتی عملدن آیران بلیه دن مقصدی مسلمانلر نه صمیم القلب معتقد اولان آدمک، مکلف اولدینی اعمال شرعیه ده قصور ایتمسی اوزرینه دیندن چیقما سی لازم کلیه چکنه دائر اولان اهل سنت مذهبیدر. مذهب مذکور قارشی حسب الظاهر یک محق کی کورون بو تعریضک علمه اقیمت وماهیتنی، اصلاحات دینییه عقیده مجتهده اوزون اوزادی به تدقیق و تشریح ایدم بکوز.

«بوندن صوک عالم اسلامده دها بیوک برفتنه چیقدی: یالکز و مهباندن نظریاندن عبارت یونان فلسفه سی ترجمه قیلندی. اسلامیتک هم قلبی، هم دماغی اک مهم زهرله زهراندی.» [ص ۳۳]

زه کوره شمعی کندیلری ده قیدمان اولدقلری حالده متأخرین عنوائیه یاد ایدیلان علماء کلام ایچین، وقتیله عقلانک افکارنده جدی بر موقع اشغال ایتمش اولان یونان فلسفه سی، نظریاتی نظر دقته آلق و ایجاب ایدن نقطه لرده دور و دراز مناقشاتده بولونمق طادت اولشدی. دها دوغریسی علماء کلام ایچون بو، بر وظیفه ایدی. چونکه بو صورتله، عقائد اسلامیه نیک، عصرینه کوره اهمیت کسب ایدن علوم و فنون نظریاتنه بیکانه قالماسی تأمین ایذیلش اولیوردی. لاصل که بوگون، علوم و فنونک اساسلری تجدد ایتمش اولدینی ایچین اوکا کوره، عقائد اسلامیه نیک، تماش ایدن نقطه لرده مذکور اساسلری تأیید ایتمک و مخالف کان لرده ده اونلرله جار پدشمق کی یکی وظیفه لرده مسلمانلرک شمعیکی علماینه توجه ایدیور. موسی بیکیف افندیکنک و هاشم ناھید بکک منسوب اولدینی صنف متفکرینک، عرض ایتمدیکم یکی وظیفه یی تصدیق ایتمک لری و بلکه بونک اهاک ایدیلکده اولدیغی علمایک پاننه قاققدن کیری دور مادقلری حالده اسکی علمایی، زمانلرینه قائد وظیفه علمیه یی ایضا ایتمش اولمالرندن دولانی طعن و تشذیمه لایق

کورملری، علماء اسلام خصوصتندن باشقه شیله تفسیر ایدیلدیه یین احوال عجیبه دندر. اوله یا: شمعیکی علماء احکام و عقائد اسلامیه یی، فنونک احکام حاضره سینه مقایسه ایتمیورلر، ایدم بویورلر؛ قباحث ا علمای سالفه، نظریات قدیمه فیه ایله اشتغال ایتمش، اوده قباحث! «اسلامیتک صاف عقیده الهیه سی علم کلام جریانیله تلویث، هم تخریب قیلندی.» [ص ۲۴]

قوص قوجا بر علم حقنده بویله بویورومدن سوزلرله تنقیداتده بولور. نمانک هیچ بر قیمت علمیه سی اوله ماز. علم کلام ایله دین اسلام تخریب ایدیلوب ایدیلدیکی، او علمک ایچریسنه کیره رک مسئله بمسئله مناقشه و مناظره ایتمکله تین ایدر. موسی افندیکنک کوجی بترسه ار میداننه بیورسون، اوزاقدن آنوب طومتق عجزه وجهله کاریدر. مع مانیه یکی اسلام مجتهدلریکنک قیمت علمیه سی نامنده کی اثر عاجزانه بوکتابک، اصلاحات دینییه عقیده فصلانه مراجعت ایدیلدیجه اکلایشله جنی اوزره موسی افندی، نمونه اوله رق بر، ایکی مسئله کلامیه ده بویونک اولجوسنی آلمشدر. برده موسی افندی علم کلام حقنده قوللاندینی لسان تزییفه، هب نظریات سوزنی دولامشدر. بوزات، بیلیمچی کی علملر، نظریات جنسندن اولور؛ عملیات جنسندن اولماز. چونکه علمک محلی دماغدر. دماغ ایسه دوشونور؛ باشقه برشی باپاماز. حال بوکه عملیات، قوای عقلیه خارجنده کی اعضانک ایشیدر. یوقسه موسی افندی بیلدیکی شیلری الاریله می بیلور، یاخود ایقاریلدی می آکلایور؟

دابر اولورسک قولافر کورمدک کوز دویمادق
سورمه چکسک کوشک، منکوش طاقسه ک چشمک

بوسوزلری ایله، علماء کلامک عملی ایماندن جزء قیلما دقلریسنه تعریض ایتمک ایسته یورسه بو، علم کلامک یالکز بر مسئله سنه طانددر، بونکله علم کلامک هیئت مجموعیه سی عملیاندن نظریاتنه تبدیل ایدیلش اولماز. صوکره، عملی ایماندن جزء عد ایدن علماء کلامده واردر. چونکه مثلا معتزله علمای ده علماء کلامدندر. بنسائ علیه موسی افندی، بومسئله ده علماء معتزله نیک رأینه اتباع ایدیوریمک، و معتقدانه دائر مذهب احتیوا به مساعد اولان علم کلام حقنده دیلانی قیسه طومتق لازم کلردی. ایشته، عملی ایماندن جزء قیلیمق، یعنی بکنمیدیکی شو مذهب ده بکنمیدیکی نظریات قیلاندندر. مسئله نیک ماهیتنه اطلاع ایچون بوکتابده کی مبحث مخصوصنه مراجعت لزومی تکرار ایدم رم.

«قلبلری ده، دماغلری ده نظریاتله؛ خلاقیاتله مشغول قالمش اهل سلام، اجنایی، اقتصادی، مدنی حالری بالکلره اهاک ایددی. بو بویوک فتنه هم عالم اسلامیتی، مسجدلری، مدرسهلری، خانهلری، مجلسلری تمامیه استیلا ایددی.» [ص ۲۴]

بوسوزلردن، بتون مسلمانلر کیجه کوندوز علم کلام او قومقدن سائر علوم نافعه تحصیلنه وقت بوله مادپار، یاخود علم کلام اونلره، فنون نافعه تحصیلک اهانلی امر ایددی کی برشی آکلایشیلیرکه بونک ایکیسی ده بالاندر. ایشته هاشم بکک، ایلریده کندیسندن بحث ایدم جکی

نفره وارنجيه قدر هبسي بومستمار نفوذ نامنه ممکن مرتبه ظلم وبنما کرکک ایتیلر، فان دوکدیلر . « [ص ٣٦ ؛ ٣٧]
طبیعی بونلر شرعی اولوالامر دکل ایدیلر .

« ایشته دیندن آلمش بر اساس ؛ یعنی اولی الامرک بویلهجه سوء استعمالره اوغرادی . دها برچوق مثللری کوسترمک ممکندره لیکن بو دینی قاعده لک بالکیز فنا تطبیق ایدیلدیکنی کوستریر . « [ص ٣٧]
شوحالده بذاته دین ، نه ن قباحتی اولسون ، وانقرض اماملرینک برنجیسی عد اولونسون ؟

« دین اسلامک منشای هرستان اولاق حیثیتله معاملات نامه تفاق ایدن اساسلی عرب جماعتلرینک حیات اجتماعیه لرینی اداره به کانی ایدی . « [ص ٣٧]
بوسوزدین اسلامک ، بالکیز صریحله مخصوص بر دین اولاسی فکر فی ایما وایهام ایدر .

« فقط عینی دینک مختلف اقلیملرده ؛ مختلف قومیتلرده بری برینه بکیزه میان تفرقه مظهرینی ضروریدر . تونس ، جزائر ، فاس ، مصر ، امید برونی ، سوریه ، عراق ، ایران ، انا دولو ، قافاسیا ، چین ، هند ، جاوامسلما لریینک شمدیکی عقیده دینیه لری ، اواقلملرک تخالی درجه سنده عظیم ومتباین برحالده اولدینی متبحر عالمل طرفندن تحقیق اولونمشدر . [ص ٣٧]

هاتیم ناهید بک ، عقیده دینیه نه دینک اولدینی بک این بیلمدیکی ایچین بویله سویله یوز ، ومتبحر عالمل دیدیکی ، عادات ایله اعتقاداتی تمیز ایدمه یین سطحی نظر سیاحاردر .

چونکه عقیده اسلامییه اوزرنده اقلیمک قطعاً تأثیری یوقدر .
ذاتاً کره ارض اوزرنده ، منسویینی اکثریت عظیمه یی حائر اولان عقیده اسلامییه ، سنی عقیده سیدر . برده اقلیت درجه ده موجودیتی محافظه ایدن شیعی مذهبی واردر .

بونلردن مؤلفک تعداد ایتدیکی ، تونس ، جزائر ، فاس ، مصر ، آنادولی ، قافاس ، سوریه ، عراق ، هند الخ ده کی سنبلرله عقیده اعتباریه بری برندن قیل قادر فرقلری اولدینی کی هند ، ایران ، چین کی بعض اقلیمده بولونان شیعیلرده بر ایکی درجه فرقلره یکدیگرندن اوزاق بر حالده دکلدر . حتی شیعیلرک اکثریتی تشکیل ایدن « مفضله » فرقه سنی اساس عقیده جه سنبلرله یالانچی عد ایتکده بیله بک معنی یوقدر .

« عینی قاعده یی مختلف اقوامه تطبیق ایتک حتی بر قومک مرور زمانله احتیاجاتی ؛ اخلاق ؛ عاداتی زمانک دوامی تأثیریه ده کیشه چکی ایچین قاعده یی عینله محافظه ایتک ممکن اولمه جهنی شرح اعظمه معلوم بولونمش بوتون عذورلری دفع ایچین احکامک اسباب عیدیه ایله تغیری قاعده اساسیه سنی وضع اولونمشدر . « [ص ٣٨]

بو بحث ، براز اشاغیده یینه کله جکدر . بزده سوزیمیزی اورایه تعلیق ایدیوروز .
مصطفی صبری

بشرک واسطه رسالته احتیاجی

فصل سابقده رسالته تعلق اعتباریه مهم اولان بعض کلام ومطالعاتی وجه اول قیلمندن اولهرق ایراد ایتشیدیک که اووجه ، رسول کرامه مؤمنک اعتقاد ایتسکک واجب اولسیدر . بومبختده سوز ، توفیق الهی ایله رساله احتیاج نقطه سننه موجهدر ، بوده فهملری آرتیروب چارپشیدیران ، اقدامی قایدیران ، افکار واوامه بر ازدحام کثیرورین

مکتبلی تورکارک وفتلری علم کلام اشغال واتلاف ایتمز . مطمح نظرلری ومکتبلرینک مقصد تأسسی موسی افندیینک ایتدیکی فلردر . بونکله برابر یینه هاشم بکک اعترافنه نظراً بومکتبلرک ، مسلمانلری آدم ایتلری شویله دورسون ، ملکتنک ایشنه یارامق اعتباریه کندیلری دیگر مسلمانلر قدرده آدم اوله ماملردر .

« معناسی بوش ، بیوده نظریاتدن بحث ایدر ، بونک اوزرینه هرعلوی انکار ایدر کلام کتابلری ، اسلام ملکتنرینک هر قطعه سنده تألیف قیلنوب حکومت قوتیه ترویج قیلنور ایدی . [ص ٣٤]

علم کلام ایله حکومتلرک سیاستی آره سنده مناسبت توهم ایتک موسی بیکیف افندیینک مخصوصاتشدندر . علم کلامک حکومت قوتلریله ترویج اولدینی بیلمه یوزم . بالکیز اون ایش یکریمی سنه مقدم ، علم کلام - ده کی امامت بختنده قوش قویلان حکومت ، شرح موافق کی بعض کتب کلامیه تک تداولی منعه تشبث ایتشدی .

« شوکون یز او کتابلری اوقور ایتسکک تعجب ایدرز ، اوقدر بیوده شیلری یازمش قلمره ، اوله شیلری فکر ایتش قلمره ؛ اوقدر اوقاق مسئله ره قناعت ایتش هالمره . . . « [ص ٣٤]

والنجم تستنصر الابصار رؤیته

والذنب للطرف لالانجم فی الصغر

« آنکیز ، عزالی کی بیوک بر امامک قلمیه یازیش نهایتی ؛ آنکیز ابن رشد کی کوزل متفلسف قلمیه یازیش نهایت التمی سویله بیکیز ، زهار شو کتابلرده فیتی وار بر سوز ، قیمتی وار بر فکر آنه ییلورمی ؟ کوریکیز هندسه ، هیئت علملرنده اعتباری وار نصیرالدین طوسی قلمیه یازیش تجرید کی کتابلری ؛ بو کتابلره مقابله یا مدافعه بویله تألیف قلمش بیوک مجلدلری اوقو کیز ملاجلال کی کتابلرده اک بیوک مغروریتله بیان قلمش « وجوه خمس » لری ، اوقو کیز صفات افعال الله ، خالی افعال کی اشاعره قلمیه یازیش سوزلری . . . عموماً فقه ، کلام ، منطق ، اصول ، تفسیر ، نحو ، صرف حکمت کتبلرینه دائر یازیش حاشیه لری ، شرحلری ؛ کوریکیزده سویله کز او کتابلرده عقلمن ، فکرندن ، اسلامیتدن اثر وارمی ؟ قازان موسی افندی بیکیف . « [ص ٣٤ ، ٣٥]

علوم عقلیه یه و نقلیه یه دائر علماء اسلام طرفندن یازیش نه قدر آثار وارایسه هبسنی کتبخانه لردن چیقاروب سو قاقلمه آتیکز ، مؤلفات اسلامییه تک برجنکیز وحشت انگیزی اولان روسیه لی موسی بیکیف افندی ایله همپاری چیغاسینلر . هله بو کتابلرک بالکیز اسلملری جمع ایتکله وجوده کتیریلان « کشف الظنون » و « موضوعات المعلوم » [١] کی کتابلرک باشقین مؤفلرینک مزارلری اوزرینه استهزا خنده لری نثار ایدیکیز . صوکره ، بتون بو آثار اسلافه بدل ، کتبخانه لریکیزی ، موسی افندیینک محصول قریحه سی اولان کتابلر تریین ایتسین ؛

لوکان عجیک مثل عقلک لم یکن
بک مثل خردله من الاعجاب
اوکان عقلک مثل عجیک لم یکن
احد یفوقک من اولی الالباب

« تورک عثمانلی پادشاهلری ایچنده شرعی (اولی الامر) لر [اولوالامر ، امر صاحب لری دینک اولدینی ایچین تکرار بوکا ، ادات جمع اولان (لر) لفظنک هلاوه سی جائز اولما لیدر .] کوستریله بیلیر ، لیکن صدراعظم لری قافاسنی تسدیرمش ، وزیرلری نوغدیرمش شهنشاهلرک عهده ی هر حالده داها چوقدور . صوکره ، مستعار بر حیثیتله اولوالامر اولان صدر اعظمدن ، وزیرلردن سپاهی